

Osobine ličnosti i motivi za volontiranje

Marija Juzbašić, Tena Vukasović Hlupić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Sažetak

Cilj je ovog istraživanja provjeriti mogućnost predviđanja motiva za volontiranje na temelju osobina ličnosti petofaktorskog modela na uzorku volontera u Hrvatskoj. U istraživanju je sudjelovalo 159 volontera iz Zagreba, Osijeka i Splita. Podaci su prikupljeni upitnikom ličnosti IPIP-300 i Upitnikom volontiranja. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da su volonteri u Hrvatskoj najčešće osobe koje su ugodne, savjesne, altruistične, pouzdane i moralne te osobe širokih umjetničkih interesa, čiji su dominantni motivi za volontiranje razumijevanje i vrijednosti. Hijerarhijskom regresijskom analizom je utvrđeno da osobine petofaktorskog modela ličnosti samostalno objašnjavaju 17% varijance motiva zaštite, 12% motiva vrijednosti, 18% motiva karijere, 10% motiva razumijevanja i 12% motiva poštovanja, dok ne omogućavaju predviđanje motiva društva.

Ključne riječi: volonteri, volontiranje, osobine ličnosti, motivi za volontiranje

Uvod

Volonterstvo se može definirati kao dugoročno, planirano, prosocijalno ponašanje za dobrobit stranaca i javlja se u organiziranom okruženju, pri čemu je moguće razlikovati neformalno i formalno volontiranje (Penner, 2002). Neformalno se volontiranje odnosi na sve vrste pomoći, povremene ili svakodnevnne, kao što je pomoć susjedima ili nekome u obitelji. Formalno volontiranje ima strukturu, cilj, vrijeme trajanja, vrste aktivnosti te očekivane rezultate, a odvija se unutar organizacije (Begović, 2006). Dobrobiti volontiranja su višestruke: korisnicima volontiranja direktno se pomaže u poboljšanju kvalitete života, a volonteri su intrinzično nagrađeni osjećajem pomaganja drugima te imaju priliku za razvijanje i usavršavanje raznih vještina (Snyder i Omoto, 2009). Konačno, i šira zajednica doživljava efekte volonterstva kroz jačanje samoinicijative građana, građanskog aktivizma i odgovornosti te izgradnje kohezivnih zajednica u kojima postoje norme solidarnosti i reciprociteta (Begović, 2006). Prema podacima Ministarstva socijalne politike i mladih (2014) 2013.

✉ Tena Vukasović Hlupić, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska. E-pošta: tvukasov@ffzg.hr

godine ukupan je broj registriranih volontera u Hrvatskoj bio 29 235. Iako zanimljivo zbog svojih karakteristika i sve većeg broja osoba koje volontiraju, volonterstvo je još uvijek područje koje je malo istraživano. U fokusu istraživača najčešće su motivi volontiranja (npr. Clary i sur., 1998; Wardell, Lishman i Whalley, 2000), ali i ličnost volontera (npr. Claxton-Oldfield i Banzen, 2010; Elshaug i Metzger, 2001; Mitchell i Shuff, 1995). Snyder i Omoto (2009) su razvili model procesa volontiranja (engl. *Volunteer Process Model* – VPM), koji specificira psihološke i bihevioralne značajke volontiranja. Model pretpostavlja tri faze koje se definiraju i razvijaju kroz određeno vrijeme. Prvu fazu čine antecedenti volontiranja. Oni uključuju karakteristike ličnosti, motive i okolnosti koje predviđaju tko će postati volonter te kakva će biti njegova efikasnost i zadovoljstvo volontiranjem. Slijedi faza iskustva, koja uključuje psihološke i bihevioralne aspekte interpersonalnih veza koje se razvijaju između volontera i korisnika volontiranja, pri čemu se posebna pozornost usmjerava na činitelje koji olakšavaju kontinuirano volontiranje za volontera i dobrobit za korisnika volontiranja. Posljednja je faza posljedica, koja istražuje utjecaj volontiranja na stavove, znanje i ponašanje volontera, korisnika volontiranja i članove njihove socijalne mreže. Kao što je vidljivo, radi se o modelu koji obuhvaća volonterstvo na više razina: razini pojedinca, interpersonalnoj razini, razini organizatora volontiranja te na široj društvenoj razini. U fokusu ovog istraživanja nalaze se antecedenti volontiranja.

Osobine ličnosti

S obzirom da je volontiranje prosocijalno ponašanje koje je dugoročno, pretpostavka je da se u podlozi takvog ponašanja nalaze i dimenzije ličnosti (Snyder i Omoto, 2009). Ličnost predstavlja skup psihičkih osobina i mehanizama unutar pojedinca koji su organizirani i relativno trajni, te utječu na interakcije i adaptacije pojedinca na intrapsihičku, fizičku i socijalnu okolinu (Larsen i Buss, 2008). U okviru osobinskog pristupa istraživanja ličnosti razvijen je veći broj modela i taksonomija kojima se nastojalo opisati i strukturirati cjelokupnu ličnost čovjeka. U proteklih je dvadesetak godina dominantan model u području petofaktorski model ličnosti (Costa i McCrae, 1987), prema kojemu je moguće ličnost hijerarhijski organizirati, a na vrhu hijerarhije nalazi se pet širih dimenzija ili osobina ličnosti: neuroticizam, ekstraverzija, otvorenost k iskustvu, ugodnost i savjesnost. Svaka se od ovih dimenzija sastoji od šest faceta ličnosti, koje поближе opisuju karakteristike svake pojedine dimenzije.

Neuroticizam je usko vezan uz to kako pojedinac reagira na stres. Osobe koje su visoko na ovoj dimenziji imaju problema s regulacijom emocija i mogu pretjerano reagirati na svakodnevne situacije, dok su osobe koje su nisko na ovoj dimenziji emocionalno stabilne, odnosno uspješno se suočavaju s raznim stresnim situacijama. Za bolje shvaćanje ove dimenzije potrebno je osvrnuti se na facete¹

¹ Facete navedene u ovom istraživanju nose nazive koji odgovaraju facetama IPIP-300.

neuroticizma: anksioznost, ljutnju, depresiju, samosvjesnost, neumjerenost i ranjivost. *Ekstraverzija*, zajedno s ugodnosti, predstavlja dimenziju ličnosti koja ima važnu ulogu u interpersonalnim odnosima. Osnovne su karakteristike ekstravertiranih osoba da vole biti s drugim ljudima, pune su energije i često doživljavaju pozitivne emocije. Nasuprot tome, introverti su tiši i često rezervirani, a samoća im ne predstavlja problem. Ekstraverziju možemo bolje razumjeti ako uzmemo u obzir i facete koje se nalaze u podlozi: sklonost prijateljstvu, društvenost, asertivnost, razina aktivnosti, traženje uzbuđenja i vedrina. *Otvorenost k iskustvu* predstavlja dimenziju ličnosti koja se razlikuje u leksičkim istraživanjima ovisno o kulturi, te se u modelu Velikih pet naziva intelektom (Larsen i Buss, 2008). U ovom ćemo istraživanju govoriti o otvorenosti k iskustvu. Osobe koje postižu visoke rezultate na ovoj dimenziji nisu sklone konformističkom ponašanju, kreativne su i razmišljaju izvan konteksta. Nasuprot tome, osobe koje postižu niže rezultate na ovoj dimenziji imaju uže interese i nisu sklone čestim promjenama. Facete kojima поближе opisujemo ovu dimenziju ličnosti jesu: mašta, umjetnički interesi, osjećajnost, sklonost pustolovinama, intelekt i liberalizam. *Ugodnost* je, kao što je već navedeno, dimenzija ličnosti usmjerena na odnose s drugim ljudima. Osobe koje održavaju harmonične odnose, izbjegavaju sukobe, sklone su suradnji i omiljene su postižu visok rezultat na ovoj dimenziji. S obzirom na opis ove dimenzije, najčešće ju se povezuje s prosocijalnim motivima i ponašanjem. Facete koje поближе opisuju dimenziju ugodnosti su: povjerenje, moralnost, altruizam, sklonost suradnji, skromnost i suosjećajnost. *Savjesnost* je dimenzija ličnosti kojom se opisuje kako kontroliramo, reguliramo i upravljamo svojim impulsima. Tako osobe koje su visoko na ovoj dimenziji planiraju svoje postupke, izbjegavaju probleme, pouzdane su i oprezne. Nasuprot tome, osobe koje postižu niže rezultate na ovoj dimenziji su impulzivne i često reagiraju bez razmišljanja. Stoga za detaljniji opis koristimo i facete savjesnosti: samoeфикаsnost, urednost, pouzdanost, težnja za postignućem, samodisciplina i opreznost.

U kontekstu volontiranja istraživanja ličnosti nisu rijetka. Kada je riječ o usporedbi profila ličnosti volontera i ne-volontera, istraživanja pokazuju da razliku među njima čine rezultati na dimenzijama ugodnosti i ekstraverzije (Claxton-Oldfield i Banzen, 2010; Elshaug i Metzger, 2001). Kombinacija tih dviju izraženih osobina ponekad se naziva prosocijalnom ličnošću, zbog svoje usmjerenosti na odnose s drugim ljudima (Carlo, Okun, Knight i de Guzman, 2005). Ostale dimenzije ličnosti nemaju jednoznačnu povezanost s volonterskim ponašanjem, pa se tako dobivaju različiti rezultati. Dimenzija neuroticizma se pokazala kao nekonzistentna, pri čemu su Wardell i sur. (2000) dobili povišene rezultate u odnosu na norme, Claxton-Oldfield i Banzen (2010) izvještavaju o značajno nižim rezultatima volontera u odnosu na norme, a Lodi-Smith i Roberts (2007) u svojoj metaanalizi nisu pronašli nikakvu povezanost između volonterstva i neuroticizma. Otvorenost k iskustvu u većini istraživanja nije povezana s volonterskim ponašanjem (Claxton-Oldfield, Claxton-Oldfield i Paulovic, 2013; Lodi-Smith i Roberts, 2007; Wardell i sur., 2000), iako neka istraživanja pronalaze niske

povezanosti (Bekkers, 2005; Van Emmerik, Jawahar i Stone, 2004). Slično kao i neuroticizam, savjesnost nije jednoznačno povezana s volonterskim ponašanjem. Volonteri u istraživanju Claxton-Oldfield i sur. (2013) postižu statistički značajno više rezultate od norme na dimenziji savjesnosti. Nasuprot tome, Van Emmerik i suradnici (2004) dobivaju negativnu povezanost ove osobine ličnosti s volonterskim ponašanjem. Sukladno su raznolikim rezultatima neki istraživači pronašli razlike između volontera i ne-volontera na svim dimenzijama ličnosti, odnosno da su volonteri naspram ne-volontera emocionalno stabilniji, ekstravertiraniji, otvoreniji, ugodniji i savjesniji (Niškanović, Niškanović i Đumić Jurić-Marijanović, 2011).

Pretraživanjem literature nalazimo manji broj istraživanja koja su ispitivala ličnost volontera na razini faceta. Elshaug i Metzer (2001) su u svojem istraživanju uspoređivali demografske karakteristike te osobine ličnosti petofaktorskog modela dviju grupa volontera (vatrogasce i volontere koji pripremaju hranu) i plaćenih osoba za pripremanje hrane. Rezultati istraživanja su pokazali pozitivnu povezanost ekstraverzije i ugodnosti s volonterskim ponašanjem, kao i značajno razlikovanje volontera i ne-volontera prema tim osobinama ličnosti, pri čemu volonteri postižu značajno više rezultate na ovim osobinama. S obzirom na to da su se ove dvije šire dimenzije ličnosti pokazale značajnima, provedene su dodatne analize na razini faceta. Toplina i pozitivne emocije, kao i povjerenje, altruizam i suosjećanje su uže osobine ličnosti na kojima volonteri postižu značajno više rezultate od ne-volontera. Također, zanimljiva je razlika dobivena između dviju grupa volontera, pri čemu vatrogasci postižu značajno više rezultate na asertivnosti, za razliku od volontera koji pripremaju hranu. Osim u okviru petofaktorskog modela, neka su istraživanja rabila i druge modele, te su njihovi rezultati uglavnom u skladu s već navedenima. King, Jackson, Morow-Howell i Oltmanns (2014) su u istraživanju koje je uključivalo usporedbu volontera i ne-volontera pokazali da volonteri postižu viši rezultat na skalama povjerenja, altruizma, pomirljivosti, asertivnosti, aktivnosti i pozitivnih emocija, te niži rezultat na skali traženja uzbuđenja. Za usporedbu, Mitchell i Shuff (1995) koristeći Myers-Briggsov upitnik ličnosti pokazuju da su volonteri više ekstraverti nego introverti, više postupaju intuitivno nego osjetilno, te preferiraju osjećanje naspram mišljenja.

Motivi za volontiranje

Iako postoji nekoliko teorija motivacije volontera (Widjaja, 2010), u ovom smo se istraživanju usmjerili na funkcionalni pristup motivaciji. Osnovni su postulati funkcionalne teorije motivacije sljedeći: 1) ljudi su usmjereni prema cilju – volonteri se uključuju u volonterski rad kako bi ispunili osobno važne ciljeve; 2) različiti ljudi čine iste aktivnosti iz različitih razloga – volonteri koji izvode iste volonterske aktivnosti za istu organizaciju mogu imati različite razloge za volontiranje; 3) motivacija pojedinca može proizlaziti iz više različitih ciljeva – volonteri ponekad pokušavaju zadovoljiti više motiva kroz jednu aktivnost, i 4)

ishodi ovise o usklađenosti potreba i ciljeva s mogućnostima u okolini – uspješna regrutacija, zadovoljstvo i zadržavanje volontera ovisi o mogućnosti volontera da ispuni vlastite motive za volontiranje (Clary i sur., 1998).

Na temelju ove teorije i prijašnjih istraživanja motiva Clary i suradnici (1998) su razvili šest motivacijskih funkcija koje se nalaze u podlozi volontiranja. Funkcija *zaštite* predstavlja prvi motiv volontiranja. Prema ovoj funkciji, osobe volontiraju radi zaštite vlastitog ega. Dakle, ljudi volontiraju kako bi smanjili krivnju jer su imali više sreće u životu, kako bi pobjegli od negativnih osjećaja i kako bi identificirali vlastite osobne probleme. Funkcija *vrijednosti* je vezana uz brigu za druge ljude. Prema navedenoj funkciji, osobe volontiraju kako bi se izrazile i djelovale u skladu s vlastitim vrijednostima, kao što je altruistična briga za druge ljude, posebno za one koje smatramo manje sretnima od nas samih. Funkcija *karijere* zadovoljava motive vezane uz dobrobiti koje volonteri dobivaju kroz volonterske aktivnosti, a koje mogu biti važne za buduću karijeru pojedinca. Funkcija koja održava motivaciju vezanu uz odnose s drugim ljudima je funkcija *društva*. Volontiranje pruža mogućnost društva drugih ljudi i prijatelja te jačanje socijalnih mreža. Ponekad je uključivanje u volonterske aktivnosti viđeno kao socijalno vrijedna aktivnost koja je cijenjena od strane nama važnih ljudi. Sljedeća je funkcija koju osobe ispunjavaju volontiranjem funkcija *razumijevanja*. Ona uključuje mogućnost osoba da kroz volonterski rad doživi nova iskustva učenja te priliku da usavršavaju vlastita znanja, vještine i sposobnosti koje bi mogle biti zapostavljene. Posljednja je funkcija *poštovanje*, čija se motivacija ogleda u uključivanju u volontiranje radi osobnoga psihološkog rasta i razvoja. Osim toga, osobe volontiraju zbog težnje pozitivnim osjećajima prema samima sebi.

Funkcionalni je pristup motivaciji u volonterstvu provjeren kroz niz od šest studija (Clary i sur., 1998). Na taj su način autori provjerili stabilnost ovog modela i neke psihometrijske karakteristike upitnika na sudionicima različite dobi i uključenosti u volontiranje. Osim toga, funkcionalni su motivi volonterstva istraživani u različitim kontekstima i s različitim aspektima volontiranja. Motiv vrijednosti se pokazao kao najvažniji za volontere (Clary i sur., 1998; Okun i Schultz, 2003; Snyder i Omoto, 2009) bez obzira na spol, dob i kontekst u kojem osobe volontiraju, a odmah nakon njega se nalaze motivi razumijevanja i poštovanja. Dob se pokazala kao značajan prediktor motiva karijere, razumijevanja i društva, odnosno što su volonteri stariji, tako motivi karijere i razumijevanja opadaju, a motiv društva raste (Okun i Schultz, 2003). Zanimljiv je i nalaz da žene postižu više rezultate na svim motivima (Fletcher i Major, 2004).

Dosadašnja su istraživanja motivacije za volontiranje u Hrvatskoj uglavnom kvalitativna. Forčić (2007) je na temelju analize komentara sudionika ($N=500$) napravila šest kategorija motiva: a) bolja organizacija volontiranja; b) osobno zadovoljstvo; c) altruistični motivi; d) osobni problemi čije bi rješavanje motiviralo za volontiranje; e) ostalo i f) nema motivacije. Iako nisu kategorizirali motivaciju volontera, Žitnik, Barbarić, Milinković i Ivelja (2007) su dobili iste i/ili slične

razloge uključivanja u volonterske aktivnosti. Konačno, Zrinščak i sur. (2012) su u komparativnoj studiji, u kojoj su sudjelovali volonteri studenti u Zagrebu, na temelju faktorske analize, dobili pet motiva volontiranja: a) instrumentalni motivi koji se odnose na volontiranje radi osobnih probitaka; b) socijalni motivi koji uključuju jačanje socijalne komponente života sudionika; c) intrinzično-društveni motivi uključuju osobni rast i razvoj; d) terapijsko-samopomažući uključuju bijeg od vlastitih problema i krivnje jer smo sretniji od drugih, i e) intrinzično-altruistični motivi uključuju pomaganje drugima iz brige za njih.

Budući da u Hrvatskoj nije detaljno istražen odnos motiva za volontiranjem s osobinama i facetama ličnosti, cilj ovog istraživanja bio je na uzorku volontera u Hrvatskoj provjeriti mogućnost predviđanja motiva za volontiranje na temelju osobina petofaktorskog modela ličnosti. Na temelju dosadašnjih spoznaja postavljena je hipoteza da će osobine ličnosti objasniti značajan dio varijance svih motiva za volontiranje te da će se ekstraverzija i ugodnost pokazati kao značajni prediktori motiva zaštite, karijere, društva, razumijevanja i poštovanja, a ugodnost motiva vrijednosti.

Metoda

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 159² volontera s područja Republike Hrvatske. Prema Zakonu o volonterstvu (NN 22/13, 2013), volonteri su fizičke osobe koje volontiraju u Republici Hrvatskoj ili inozemstvu sukladno važećim nacionalnim i međunarodnim propisima. Cjelokupni uzorak je činilo 19 muških sudionika te 140 sudionica. Ovakav omjer nije neočekivan s obzirom na to da su muški volonteri skloniji sudjelovati u rizičnijim aktivnostima (Škrlić, 2009), koje u ovom istraživanju nisu zastupljene. Raspon dobi se kretao od 18 do 61 godine ($M=25.03$, $SD=6.75$). U skladu s prosječnom dobi sudionika, 74.3% volontera čine studenti³. Zaposlenih osoba koje volontiraju ima 11.3%, nezaposlenih 11.9%, dok su umirovljenici volonteri najmanje zastupljeni u uzorku s 1.9%. Sudionici su volonteri u neprofitnim organizacijama iz Zagreba, Splita i Osijeka. Organizacije iz Zagreba koje su sudjelovale u istraživanju su: Volonterski centar Zagreb, Hrabri telefon, Dječja kuća Borovje, Ambidekster klub, Centar za djecu, mlade i obitelj – Modus, Ženska soba, Udruga za podršku žrtvama i svjedocima i Putujući Zmaj. Iz Osijeka su sudjelovali: Centar za nestalu i zlostavljenu djecu, Promo Vita, Dom za psihički bolesne odrasle osobe i Udruga Breza, te iz Splita Udruga Most i Bijeli krug Hrvatske.

² Početni je broj sudionika bio 160, ali zbog sumnje da jedan set upitnika nije valjan odlučeno je da će podaci jednog sudionika biti isključeni iz analize.

³ Jedna sudionica nije odgovorila na ovo pitanje.

U okviru ovog istraživanja nisu prikupljeni podaci za kontrolnu skupinu nevolontera te će stoga prigodni uzorak (Pribolšan, 2013), koji dobnom i spolnom strukturom približno odgovara uzorku volontera, biti korišten kao usporedna skupina za interpretaciju profila ličnosti volontera.

Instrumenti

Prvi je dio upitnika sadržavao poziv na istraživanje, informacije o istraživanju te pristanak na istraživanje. Opći podaci koje smo tražili od sudionika su uključivali informacije o datumu ispunjavanja upitnika, spol, dob, duljinu volontiranja izraženu u godinama i mjesecima te zanimanje (umirovljenik, zaposlen/a, nezaposlen/a, student – koji studij). Ovaj je upitnik konstruiran za potrebe ovog istraživanja.

Motivi za volontiranje ispitani su Upitnikom volontiranja (engl. *Volunteer Functions Inventory*, VFI; Clary i sur., 1998), koji su na hrvatski prevele Miljković i Rijavec (2009). U izvornoj je verziji upitnika eksploratornom i konfirmatornom faktorskom analizom na većem broju nezavisnih uzoraka potvrđena šestfaktorska struktura motiva (Clary i sur., 1998). Kako bi čestice bile više u duhu hrvatskog jezika, za potrebe su ovog istraživanja neke tvrdnje dodatno preoblikovane (tvrdnje: 6, 14, 15, 22 i 25)⁴ te su sve čestice dodatno prilagođene kako bi bile rodno uravnotežene. Zadatak sudionika bio je procijeniti koliko im je važan navedeni razlog za volontiranje na skali od 1 do 7, pri čemu 1 označava *uopće mi nije važno*, a 7 *izuzetno mi je važno*. Rezultati su za pojedine motive formirani kao aritmetičke sredine jednostavne linearne kombinacije čestica koje se odnose na svaku motivacijsku funkciju: zaštitu, vrijednosti, karijeru, društvo, razumijevanje i poštovanje. Pouzdanost tipa internalne konzistencije na američkom uzroku, za sve skale, viša je ili jednaka .80, dok podaci za Hrvatsku ne postoje. Na našem uzorku Cronbach alpha iznosi redom .82, .55, .91, .84, .73 i .78 za motive zaštite, vrijednosti, karijere, društva, razumijevanja i poštovanja. Jedino skala vrijednosti pokazuje zabrinjavajuće nisku pouzdanost tipa unutarnje konzistencije, što upućuje na heterogenost skale.

Opće se zadovoljstvo volonterskim iskustvom procjenjivalo na skali od 1 do 7, pri čemu je 1 značilo *uopće nisam zadovoljan/a*, a 7 *u potpunosti sam zadovoljan/a*. Iz izvorne je verzije upitnika preuzeto i preoblikovano pitanje o planiranju volontiranja. Za razliku od originalnog pitanja gdje su autori pitali o planiranju volontiranja u trenutnoj organizaciji (Clary i sur., 1998), naši su sudionici odgovarali planiraju li generalno volontirati.

Za procjenu ličnosti je korištena *hrvatska verzija upitnika ličnosti IPIP-300* (Jerneić, Galić i Parmač, 2007). Upitnik je temeljen na petofaktorskom modelu ličnosti te je dostupan u javnoj domeni (engl. *International Personality Item Pool*,

⁴ Konačna verzija upitnika dostupna je od autorica ovoga rada.

IPIP; Goldberg, 1999). Temeljne su dimenzije ličnosti – neuroticizam, ekstraverzija, otvorenost k iskustvu, ugodnost i savjesnost – zastupljene s po 60 čestica, dok se pojedine facete temeljnih dimenzija procjenjuju s po 10 čestica. Sudionici su na skali Likertova tipa od 1 do 5 trebali odrediti koliko je za njih određena tvrdnja točna, pri čemu je 1 upućivao da se *uopće ne slažu* sa tvrdnjom, a 5 da se *u potpunosti slažu* s njom. Prosječna pouzdanost tipa internalne konzistencije svih skala na upitniku ličnosti na američkom uzorku iznosi .80 (IPIP, 2001). Ne postoje standardizirane norme za hrvatsku populaciju, no neka istraživanja upućuju na zadovoljavajuću pouzdanost skala za dimenzije ličnosti, koje se kreću od .88 do .94, kao i faceta, čija je internalna pouzdanost viša od .70 (Tonković Grabovac, Jerneić i Galić, 2012). Na našem uzorku Cronbach alpha iznosi redom .94, .91, .88, .89 i .92 za neuroticizam, ekstraverziju, otvorenost, ugodnost i savjesnost. Za 80% faceta Cronbach alpha je viši od .70, međutim kreće se od zabrinjavajuće niskih .47 za facetu neumjerenosti (N5) do .91 za facetu depresije (N3).

Postupak

Istraživanje je provedeno u ožujku i travnju 2014. godine u Zagrebu, Osijeku i Splitu. Nakon uspostave kontakta s udrugama dogovoreno je da ispunjavanje upitnika bude provedeno u udrugama, odnosno kako volonteri budu dolazili u udruhu. Za ovakav smo se način prikupljanja podataka odlučili zbog organizacije samih udruga i činjenice da nije bilo moguće okupiti sve volontere u isto vrijeme. Također, u pozivu na istraživanje koji je proslijeđen volonterima naglašeno je da je sudjelovanje dobrovoljno i anonimno te da sudionici mogu odustati u svakom trenutku. Svi su sudionici ispunjavali upitnike metodom papir-olovka te su dobili i pisanu uputu za ispunjavanje upitnika. Samo je ispunjavanje upitnika trajalo u prosjeku 30 minuta.

Rezultati

Preliminarne analize

Deskriptivna analiza rezultata uključuje analizu osobina ličnosti i motiva za volontiranje. Normalnost svih distribucija ispitali smo Kolmogorov-Smirnovljevim testom. Jedino su distribucije motiva vrijednosti ($KS=1.54$, $p=.02$), karijere ($KS=2.17$, $p=.001$) i razumijevanja ($KS=1.78$, $p=.004$) odstupale od normalne distribucije. Dodatnom je provjerom stupnja odstupanja distribucija jedino distribucija motiva razumijevanja imala indikator asimetričnosti (engl. *skewness*) veći od 1 (-1.30), dok su indikatori spljoštenosti (engl. *kurtosis*) bili veći od 1 za distribucije motiva vrijednosti (1.50) i razumijevanja (2.34). Također smo provjerili

nedostaje li dio podataka slučajno ili se radi o sistematskoj pogrešci, pri čemu je za sve varijable dokazano da se radi o slučajnom osipanju rezultata.

U Tablici 1. prikazani su deskriptivni podaci za pet osobina ličnosti petofaktorskog modela te je vidljivo da je najviši rezultat ostvaren na skalama ugodnosti i otvorenosti k iskustvu, a najniži na skali neuroticizma.

Tablica 1. *Deskriptivni rezultati na skalama osobina ličnosti*

Skala	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	IP _{95%}	α
Neuroticizam	141	162.95	27.11	158.47 - 167.43	.94
Ekstraverzija	133	211.15	21.06	207.57 - 214.73	.91
Otvorenost	147	225.47	18.90	222.41 - 228.53	.88
Ugodnost	146	225.84	18.18	222.89 - 228.79	.89
Savjesnost	142	218.04	21.39	214.52 - 221.56	.92

Budući da u Hrvatskoj ne postoje standardizirane norme za IPIP-300 te da u okviru ovog istraživanja nisu prikupljeni podaci za kontrolnu skupinu ne-volontera, kao usporedne vrijednosti za dimenzije ličnosti korištena je prigodna kontrolna skupina koja dobno i spolnom strukturom približno odgovara uzorku volontera. Pribolšan (2013) je u okviru svog istraživanja primjenom IPIP-300 upitnika ličnosti prikupila podatke samoprocjene ličnosti za 92 studenta (55 žena) Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prosječne dobi 22 godine. Iz Tablice 2. vidljivo je da su i na ukupnom uzorku i na poduzorku studentica iz istraživanja Pribolšan (2013) najizraženije osobine ličnosti otvorenosti i ugodnosti, a da je najmanje izražena osobina neuroticizma. Ako promotrimo dva krajnja desna stupca, vidjet ćemo vrijednosti Cohenovog *d*, standardizirane veličine učinka koja u terminima standardne devijacije pruža informaciju o veličini razlike između dviju skupina. Cohen (1992) je ponudio konvenciju o maloj, srednjoj i velikoj veličini učinka koja se temelji na postotku preklapanja dviju distribucija te je predložio granične vrijednosti za Cohenov *d*, koje iznose redom 0.20, 0.50 i 0.80. Prema navedenoj konvenciji, volonteri u odnosu na ukupan uzorak studenata postižu umjereno više rezultate na ugodnosti i savjesnosti te tek malo više rezultate na otvorenosti i ekstraverziji, dok su rezultati na neuroticizmu približno jednaki. Kako bi se utvrdilo postižu li volonteri statistički značajno različite rezultate na dimenzijama ličnosti u odnosu na studentski uzorak, te u odnosu na poduzorak studentica, provedeno je deset *t*-testova za nezavisne uzorke. Zbog većeg broja testiranja prema Bonferronijevoj korekciji prilagođena je *p*-vrijednost s .05 na .005. Na temelju rezultata pet *t*-testova možemo reći da volonteri u odnosu na studentski uzorak postižu statistički značajno više rezultate na dimenzijama ugodnosti ($t(236)=5.35$; $p<.0001$) i savjesnosti ($t(232)=4.86$; $p<.0001$). Prema Cohenovoj (1992) konvenciji, uzorak volontera u odnosu na poduzorak studentica postiže malo više rezultate na ugodnosti, savjesnosti i ekstraverziji te malo niže rezultate na neuroticizmu, dok su rezultati na otvorenosti približno jednaki. Provedbom pet *t*-testova za nezavisne uzorke utvrđeno je da volonteri u odnosu na uzorak studentica

postizu statistički značajno više rezultate na ugodnosti ($t(199)=2.97$; $p=.003$) i savjesnosti ($t(195)=2.92$; $p=.004$). Dakle, neovisno o tome je li kao prigodni kontrolni uzorak korišten studentski uzorak ili poduzorak studentica, ostaje stabilan nalaz o više izraženoj ugodnosti i savjesnosti kod volontera.

Tablica 2. *Deskriptivni rezultati i veličine učinka*

Skala	N	M	SD	Pribolšan (2013)			Pribolšan (2013)			d	dz
				N _{svi}	M _{svi}	SD _{svi}	Nz	Mz	SDz		
Neuroticizam	141	162.95	27.11	92	164.10	32.27	55	172.20	32.67	-0.04	-0.32
Ekstraverzija	133	211.15	21.06	92	204.90	27.79	55	205.10	22.70	0.26	0.28
Otvorenost	147	225.47	18.90	92	217.80	23.88	55	223.50	19.61	0.37	0.10
Ugodnost	146	225.84	18.18	92	210.70	25.44	55	216.50	23.87	0.71*	0.47*
Savjesnost	142	218.04	21.39	92	203.50	23.74	55	208.20	20.84	0.65*	0.47*

Legenda: d=standardizirana veličina učinka između uzorka korištenog u ovom istraživanju i cijelog uzorka u istraživanju Pribolšan (2013) u terminima Cohenova d; dz=standardizirana veličina učinka između uzorka korištenog u ovom istraživanju i ženskog poduzorka u istraživanju Pribolšan (2013) u terminima Cohenova d; * $p < .005$ za t-test za nezavisne uzorke.

Na razini faceta ličnosti volontera najizraženijima su se pokazale facete altruizma, umjetničkih interesa, pouzdanosti i moralnosti, što je u skladu s nalazom da je na višoj razini hijerarhije najizraženija upravo dimenzija ugodnosti, čije su facete altruizam i moralnost. Iz Tablice 3. vidljivo je da je i na ukupnom uzorku i na poduzorku studentica iz istraživanja Pribolšan (2013) najizraženija faceta altruizma. Na temelju vrijednosti Cohenova d možemo reći da volonteri u odnosu na ukupan uzorak studenata postižu za gotovo cijelu standardu devijaciju viši rezultat na facetama umjetničkog interesa, pouzdanosti i moralnosti⁵. Međutim, kada se kao usporedna skupina uzme poduzorak studentica, tada se razlika ipak smanjuje na 1/2 (umjetnički interesi) i 3/4 (pouzdanost, moralnost) standardne devijacije.

⁵ Da bi se ispitalo postoji li statistički značajna razlika u izraženosti faceta ličnosti između dviju skupina, bilo bi potrebno provesti 60 t-testova (30 u odnosu na cijeli uzorak i 30 u odnosu na ženski subuzorak). Zbog velikog broja testiranja bilo bi nužno provesti Bonferronijevu korekciju, pri čemu bi razina p-vrijednosti iznosila .0008. Smatramo da bi takvo višestruko testiranje uz relativno nisku statističku snagu bilo neutemeljeno, pa će se interpretacija zadržati na veličini Cohenova d.

Tablica 3. *Deskriptivni rezultati na facetama ličnosti organizirani od najviše izražene prema najmanje izraženoj*

Skala	N	M	SD	Pribolšan (2013)			Pribolšan (2013)			d	dz
				N	M	SD	Nz	Mz	SDz		
Altruizam (U3)	154	42.33	3.59	92	39.3	5.16	55	40.7	4.83	0.72	0.41
Umjetnički interesi (O2)	152	41.66	4.99	92	37.0	5.09	55	39.0	4.50	0.93	0.55
Pouzdanost (S3)	154	41.60	3.34	92	38.0	4.21	55	39.1	3.77	0.98	0.73
Moralnost (U2)	154	41.32	3.93	92	37.1	5.08	55	38.4	4.36	0.96	0.73
Vedrina (E6)	153	39.45	5.02	92	37.1	5.99	55	37.4	5.60	0.44	0.40
Osjećajnost (O3)	156	38.33	4.54	92	37.2	5.56	55	39.1	5.41	0.23	-0.16
Intelekt (O5)	156	37.79	5.22	92	37.8	6.85	55	38.6	5.09	0.00	-0.16
Mašta (O1)	154	37.69	6.63	92	38.4	6.61	55	39.0	6.31	-0.11	-0.20
Sklonost suradnji (U4)	153	37.56	4.88	92	35.4	6.02	55	36.2	6.28	0.41	0.26
Suosjećajnost (U6)	155	37.46	4.25	92	34.8	5.91	55	36.4	5.37	0.54	0.23
Težnja za postignućem (S4)	153	37.14	4.45	92	34.4	5.23	55	35.3	4.49	0.58	0.41
Sklonost pustolovinama (O4)	155	36.78	5.46	92	35.1	5.94	55	35.2	5.69	0.30	0.29
Povjerenje (U1)	156	36.31	5.23	92	35.0	6.76	55	35.2	6.80	0.23	0.20
Sklonost prijateljstvu (E1)	153	35.97	4.40	92	37.0	6.73	55	37.3	6.11	-0.19	-0.27
Samoeфикаsnost (S1)	154	35.75	3.94	92	35.1	4.41	55	34.8	4.19	0.16	0.24
Urednost (S2)	152	35.52	6.78	92	32.0	7.38	55	32.5	7.99	0.50	0.43
Asertivnost (E3)	152	35.32	4.68	92	34.9	5.36	55	34.4	4.14	0.09	0.20
Opreznost (S6)	153	35.25	4.91	92	33.3	6.37	55	34.9	6.39	0.36	0.07
Društvenost (E2)	145	35.05	6.31	92	33.1	7.65	55	33.5	6.61	0.29	0.24
Razina aktivnosti (E4)	154	33.34	4.02	92	30.6	4.14	55	31.3	4.16	0.68	0.51
Liberalizam (O6)	153	33.33	4.90	92	32.2	5.38	55	32.9	6.02	0.22	0.08
Samodisciplina (S5)	153	32.81	6.18	92	30.9	6.18	55	31.9	5.55	0.31	0.15
Traženje uzbuđenja (E5)	154	31.77	6.07	92	32.2	6.62	55	31.3	6.04	-0.07	0.08
Skromnost (U5)	153	31.04	5.55	92	29.1	5.88	55	29.7	5.37	0.34	0.24
Neumjerenost (N5)	154	29.24	4.08	92	30.2	5.23	55	29.7	5.03	-0.21	-0.11
Ranjivost (N6)	154	28.84	5.35	92	28.0	6.59	55	30.4	6.31	0.14	-0.28
Anksioznost (N1)	155	28.76	6.36	92	28.5	7.21	55	30.6	7.09	0.04	-0.28
Ljutnja (N2)	152	27.39	7.30	92	27.9	8.36	55	29.2	8.01	-0.07	-0.24
Samosvjesnost (N4)	153	27.27	5.08	92	27.2	6.01	55	28.8	5.60	0.01	-0.29
Depresija (N3)	152	21.11	6.80	92	22.4	6.95	55	23.5	6.77	-0.19	-0.35

Legenda: d=standardizirana veličina učinka između uzorka korištenog u ovom istraživanju i cijelog uzorka u istraživanju Pribolšan (2013) u terminima Cohenovog d; dz=standardizirana veličina učinka između uzorka korištenog u ovom istraživanju i ženskog poduzorka u istraživanju Pribolšan (2013) u terminima Cohenovog d.

Tablica 4. prikazuje deskriptivne vrijednosti motiva za volontiranje iz čega je vidljivo da je najizraženiji rezultat ostvaren na skali razumijevanja, nakon čega slijede motivi vrijednosti i poštovanja. Nalaz da su najizraženiji motivi upravo razumijevanje, vrijednosti i poštovanje u skladu je s literaturom.

Tablica 4. *Deskriptivni rezultati na skalama motiva za volontiranje*

Skala	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	IP _{95%}	α
Zaštita	157	3.43	1.39	3.21 - 3.65	.82
Vrijednosti	157	5.87	0.67	5.76 - 5.97	.55
Karijera	158	4.95	1.53	4.71 - 5.19	.91
Društvo	154	3.06	1.30	2.85 - 3.27	.84
Razumijevanje	157	6.18	0.71	6.07 - 6.29	.73
Poštovanje	157	5.09	1.13	4.91 - 5.27	.78

Predviđanje motiva za volontiranje na temelju osobina ličnosti

S obzirom na to da u istraživanju pretpostavljam povezanost osobina ličnosti petofaktorskog modela s motivima za volontiranje, izračunali smo korelacije među ispitivanim varijablama. Iako se radi o nižim vrijednostima, iz Tablice 5. vidljivo je da su neke osobine ličnosti petofaktorskog modela značajno povezane s motivima za volontiranje i uz razinu rizika od 1%.

Tablica 5. *Korelacije među ispitivanim varijablama*

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1. Spol	-												
2. Dob	-.09	-											
3. Zaštita	.07	-.07	-										
4. Vrijednosti	.19*	.03	.30**	-									
5. Karijera	.09	-.41**	.30**	.12	-								
6. Društvo	.08	-.15	.39**	.20*	.39**	-							
7. Razumijevanje	.24**	.08	.37**	.47**	.37**	.31**	-						
8. Poštovanje	.25**	-.04	.69**	.47**	.30**	.41**	.54**	-					
9. Neuroticizam	.19*	-.17*	.28**	.12	.03	.01	.14	.28**	-				
10. Ekstraverzija	.22*	.06	.02	.03	.25**	.22*	.22*	.08	-.24**	-			
11. Otvorenost	.12	-.02	.03	-.03	.16*	.05	.24**	-.04	-.02	.44**	-		
12. Ugodnost	.19*	.10	.00	.27**	-.19*	.04	.17*	.02	-.06	-.07	.13	-	
13. Savjesnost	.14	.19*	.10	.32**	.16	.12	.32*	.17*	-.27**	.32**	.04	.23**	-

Legenda: * $p < .05$; ** $p < .01$; Spol kodiran kao 0=muški, 1=ženski.

Za predviđanje svakog od šest motiva za volontiranje na temelju osobina ličnosti koristili smo hijerarhijsku regresijsku analizu. U prvom su koraku u analizu kao prediktori uključene varijable dobi i spola, a u drugom koraku osobine petofaktorskog modela ličnosti (vidi Tablicu 6.). Provedene su i dodatne analize na

razini faceta. Za predviđanje su svakog pojedinog motiva za volontiranje na temelju faceta ličnosti napravljeni sljedeći koraci zbog izražene kolinearnosti faceta kao prediktora i ograničenja statističke snage: 1) napravljeno je po pet regresijskih analiza za svaki motiv, pri čemu je prediktore u svakoj analizi činilo šest faceta svake pojedine dimenzije ličnosti; 2) izdvojene su one facete koje su se u pet analiza pokazale značajnima u predviđanju svakoga pojedinog motiva, i 3) na temelju izdvojenih faceta ličnosti napravljena je regresijska analiza za predviđanje motiva za volontiranje na temelju faceta ličnosti, uz kontrolu spola i dobi u prvom koraku.⁶

Tablica 6. Rezultati hijerarhijske regresijske analize u predikciji šest motiva za volontiranje

Prediktori	Zaštita			Vrijednosti			Karijera			Društvo			Razumijevanje			Poštovanje		
	R ²	ΔR ²	β	R ²	ΔR ²	β	R ²	ΔR ²	β	R ²	ΔR ²	β	R ²	ΔR ²	β	R ²	ΔR ²	β
1. korak	.01	-		.05	-		.10	-		.04	-		.09	-		.07	-	
Dob			.09			.23*			.07			.11			.28*			.26*
Spol			.05			-.02			-.30*			-.17			.12			-.04
2. korak	.18	.17		.17	.12		.28	.18		.09	.05		.19	.10		.19	.12	
Spol			-.01			.14			.00			.05			.18			.18
Dob			.10			-.04			-.30*			-.16			.10			.01
Neuroticizam			.43*			.19			.09			.07			.20*			.34*
Ekstraverzija			.00			.00			.18			.19			.11			.13
Otvorenost			.02			-.11			.14			.02			.09			-.16
Ugodnost			-.09			.15			-.20*			-.03			.02			-.06
Savjesnost			.20			.28*			.26*			.09			.23*			.16

Legenda: β=vrijednost standardiziranog regresijskog koeficijenta; R²=ukupni doprinos objašnjenju varijanci; ΔR²=doprinos dodane grupe prediktora objašnjenju varijanci; *p<.05; N_{zaštite}=111; N_{vrijednosti}=110; N_{karijere}=111; N_{društva}= 109; N_{razumijevanja}=111; N_{poštovanja}=110.

Prvi motiv koji smo predviđali je motiv zaštite. Uz kontrolu dobi i spola, u drugom koraku hijerarhijske regresijske analize samostalni dodatni doprinos pet dimenzija ličnosti objašnjenju varijance motiva zaštite iznosi 17% ($F_{\Delta R^2}(5, 103)=4.32$; $p=.001$), pri čemu se dimenzija neuroticizma pokazala kao značajni prediktor ovog motiva. Na temelju provedbe dodatnih regresijskih analiza na razini faceta možemo zaključiti da samostalni dodatni doprinos faceta, uz kontrolu dobi i spola, iznosi 22% varijance motiva zaštite ($F_{\Delta R^2}(7, 133)=5.45$; $p=.0001$), pri čemu su se facete ranjivosti ($\beta=.28$; $t=3.41$; $p=.001$), opreznosti ($\beta=-.25$; $t=-2.58$; $p=.01$), povjerenja ($\beta=-.18$; $t=-2.15$; $p=.03$) i urednosti ($\beta=.18$; $t=1.98$; $p=.05$) pokazale kao značajni prediktori. Dakle, izraženiji motiv zaštite prilikom volontiranja imaju osobe koje su manje emocionalno stabilne, koje su ranjive, koje su uredne, koje su neoprezne i koje su nepovjerljive.

Vrijednosti su drugi motiv koji smo predviđali. Uz kontrolu dobi i spola, u drugom koraku hijerarhijske regresijske analize samostalni dodatni doprinos pet

⁶ Zbog ograničenog prostora tablični prikazi regresijskih analiza na razini faceta dostupni su od autorica.

dimenzija ličnosti iznosi 12% varijance ovog motiva ($F_{\Delta R^2}(5, 102)=2.86; p=.02$), pri čemu se značajnim prediktorom pokazala dimenzija savjesnosti. Na temelju provedbe dodatnih regresijskih analiza na razini faceta možemo zaključiti da samostalni dodatni doprinos faceta, uz kontrolu dobi i spola, iznosi 25% varijance motiva vrijednosti ($F_{\Delta R^2}(8, 125)=5.52; p=.0001$), pri čemu su se facete ranjivosti ($\beta=.27; t=2.46; p=.02$), liberalizma ($\beta=-.17; t=-2.25; p=.03$) i težnje za postignućem ($\beta=.19; t=2.11; p=.04$) pokazale kao značajni prediktori. Dakle, izraženiji motiv vrijednosti prilikom volontiranja imaju osobe koje su savjesne, koje su ranjive, koje su konzervativne i koje su usmjerene na postignuće.

Treći motiv koji smo predviđali je motiv karijere. Uz kontrolu dobi i spola, u drugom koraku hijerarhijske regresijske analize samostalni dodatni doprinos pet dimenzija ličnosti iznosi 18% varijance motiva karijere ($F_{\Delta R^2}(5, 103)=5.16; p=.0001$). Značajni negativni prediktor je ugodnost, a pozitivni savjesnost. U drugom je koraku regresijske analize dob ostala značajan negativni prediktor objašnjavajući samostalno dodatnih 10% varijance. Na temelju provedbe dodatnih regresijskih analiza na razini faceta možemo zaključiti da samostalni dodatni doprinos faceta, uz kontrolu dobi i spola, iznosi 20% varijance motiva karijere ($F_{\Delta R^2}(7, 133)=5.96; p=.0001$), pri čemu su se dob ($\beta=-.35; t=-4.75; p=.0001$) te facete suosjećajnosti ($\beta=-.29; t=-3.02; p=.003$) i težnje za postignućem ($\beta=.22; t=2.41; p=.02$) pokazale kao značajni prediktori. Dakle, izraženiji motiv karijere prilikom volontiranja imaju osobe koje su mlađe, koje nisu suosjećajne i koje su usmjerene na postignuće.

Četvrti motiv koji smo predviđali je motiv društva. Uz kontrolu dobi i spola, u drugom koraku hijerarhijske regresijske analize samostalni dodatni doprinos pet dimenzija ličnosti nije značajan, odnosno objašnjeno je tek 5% varijance ($F_{\Delta R^2}(5, 101)=1.17; p=.33$). Očekivano, ni jedna se dimenzija ličnosti nije pokazala kao značajan prediktor. Na temelju provedbe dodatnih regresijskih analiza na razini faceta možemo zaključiti da samostalni dodatni doprinos faceta, uz kontrolu dobi i spola, iznosi 5% varijance motiva društva ($F_{\Delta R^2}(2, 141)=3.58; p=.03$), pri čemu se altruizam ($\beta=.16; t=1.92; p=.06$) pokazao kao granično značajan prediktor. Dakle, izraženiji motiv društva prilikom volontiranja imaju osobe koje su altruistične.

Peti motiv koji smo predviđali je motiv razumijevanja. Uz kontrolu dobi i spola, u drugom koraku hijerarhijske regresijske analize samostalni dodatni doprinos pet dimenzija ličnosti iznosi 10% varijance motiva razumijevanja ($F_{\Delta R^2}(5, 103)=2.57; p=.03$), pri čemu su se kao značajni prediktori pokazali neuroticizam i savjesnost. Na temelju provedbe dodatnih regresijskih analiza na razini faceta možemo zaključiti da samostalni dodatni doprinos faceta, uz kontrolu dobi i spola, iznosi 15% varijance motiva razumijevanja ($F_{\Delta R^2}(5, 136)=5.57; p=.0001$), pri čemu su se spol ($\beta=.23; t=2.97; p=.004$) i težnja za postignućem ($\beta=.31; t=2.82; p=.005$) pokazali kao značajni prediktori. Dakle, izraženiji motiv razumijevanja prilikom volontiranja imaju žene i osobe koje su usmjerene na postignuće.

Šesti je, i posljednji motiv koji smo predviđali, motiv poštovanja. Uz kontrolu dobi i spola, u drugom koraku hijerarhijske regresijske analize samostalni dodatni doprinos pet dimenzija ličnosti iznosi 12% varijance motiva poštovanja ($F_{\Delta R^2}(5, 102)=3.11$; $p=.01$), pri čemu se kao značajni prediktor pokazala dimenzija neuroticizma. Na temelju provedbe dodatnih regresijskih analiza na razini faceta možemo zaključiti da samostalni dodatni doprinos faceta, uz kontrolu dobi i spola, iznosi 18% varijance motiva poštovanja ($F_{\Delta R^2}(7, 131)=4.32$; $p=.0001$), pri čemu su se spol ($\beta=.21$; $t=2.44$; $p=.02$), te facete pouzdanosti ($\beta=.25$; $t=2.48$; $p=.02$), ranjivosti ($\beta=.20$; $t=2.11$; $p=.04$) i opreznosti ($\beta=-.20$; $t=-2.05$; $p=.04$) pokazali kao značajni prediktori. Dakle, izraženiji motiv poštovanja prilikom volontiranja imaju žene, osobe koje su pouzdane, koje su ranjive i koje su neoprezne.

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da su volonteri u Hrvatskoj najčešće ugodne, savjesne, altruistične, pouzdane i moralne osobe širokih umjetničkih interesa, čiji su dominantni motivi za volontiranje razumijevanje, vrijednosti i poštovanje. Osobine petofaktorskog modela ličnosti samostalno objašnjavaju 17% varijance motiva zaštite, 12% motiva vrijednosti, 18% motiva karijere, 10% motiva razumijevanja i 12% motiva poštovanja, dok ne omogućavaju predviđanje motiva društva. Rezultati također upućuju na zaključak da se facetama ličnosti objašnjava veći dio varijance motiva za volontiranje u odnosu na šire dimenzije ličnosti, pri čemu facete redom samostalno objašnjavaju 22% varijance motiva zaštite, 25% motiva vrijednosti, 20% motiva karijere, 5% motiva društva, 15% motiva razumijevanja i 18% motiva poštovanja.

Rasprava

Dosadašnja su istraživanja pokazala kako volonteri, za razliku od nevolontera, postižu statistički značajno više rezultate na dimenzijama ugodnosti i ekstraverzije (Elshaug i Metzer, 2001), a ponekad uključuju i dimenziju otvorenosti k iskustvu (npr. Claxton-Oldfield i Banzen, 2010). U našem su istraživanju rezultati volontera na dimenzijama ličnosti najviši na dimenziji ugodnosti i otvorenosti k iskustvu, dok je dimenzija neuroticizma najmanje izražena. Važno je istaknuti da u istraživanju nismo imali kontrolnu skupinu, te stoga ne možemo ništa reći o izraženosti osobina ličnosti kod volontera u odnosu na opću populaciju. U Hrvatskoj ne postoje norme za IPIP-300 kao ni istraživanja provedena na reprezentativnom uzorku koja su rabila upitnik ličnosti IPIP-300, a čije bismo rezultate mogli direktno uspoređivati s našima. U dva je istraživanja na većim uzorcima studenata korišten ovaj upitnik, ali je u oba slučaja korištena drukčija skala za bodovanje koja onemogućuje izravnu usporedbu (Jerneić i sur., 2010; Tonković Grabovac i sur., 2012). Uvid je u rezultate navedenih istraživanja pokazao kako su, kao i u ovom istraživanju, otvorenost k iskustvima i ugodnost najizraženije, a neuroticizam najmanje izražena osobina ličnosti na uzorku studenata. Ovaj podatak ne treba zanemariti jer upućuje na mogućnost da je profil

ličnosti koji karakterizira izražena otvorenost i ugodnost uz najmanje izražen neuroticizam možda specifičnost studentskog, a ne nužno volonterskog uzorka. Kao prigodni su kontrolni uzorak, u kojemu je korišten IPIP-300 uz skalu za bodovanje s pet uporišnih točaka, korišteni podaci istraživanja Pribolšan (2013). Uzorak u navedenom istraživanju dobnom i spolnom strukturom približno odgovara našem uzorku volontera, koji 88% čine žene te 74% studentice. Na ukupnom uzorku ($n=92$) i na poduzorku studentica ($n=55$) iz istraživanja Pribolšan (2013) najizraženije osobine ličnosti također su otvorenost i ugodnost, a najmanje izražena osobina je neuroticizam. Dakle, generalizaciju zaključka o profilu ličnosti volontera u Hrvatskoj na temelju rezultata ovog istraživanja moramo ograničiti na profil ličnosti studenata volontera, tj. studentica volonterki.

Mažar (2011) je prikupila podatke samoprocjena ličnosti 56 adolescenata volontera i 56 adolescenata ne-volontera uz korištenje upitnika ličnosti IPIP-50 Junior (Mlačić, Milas i Kratochvil, 2007) koji mjeri pet dimenzija ličnosti zvanih Velikih pet (ekstraverzija, emocionalna stabilnost, ugodnost, savjesnost i intelekt). Analizom je grupnih rezultata utvrdila da su i u skupini volontera i u skupini ne-volontera najizraženije dimenzije ugodnosti i intelekta, međutim skupine se nisu statistički značajno razlikovale ni na jednoj dimenziji. Kada govorimo o profilu ličnosti volontera, u obzir također treba uzeti da se skupine volontera u ranije navedenim istraživanjima međusobno razlikuju. Tako su Elshaug i Metzger (2001) istraživali volontere koji rade u pučkim kuhinjama i dobrovoljne vatrogasce, Claxton-Oldfield i Banzen (2010) volontere u palijativnoj skrbi, a volonteri uključeni u ovo istraživanje uglavnom rade s djecom i mladima. Bekkers (2005) u svom istraživanju dodatno ističe kako razlike u profilu ličnosti volontera mogu pomoći u razjašnjavanju odabira aktivnosti volontiranja. To nam potvrđuje i istraživanje Elshaug i Metzger (2001) prema kojem su se volonteri koji sudjeluju u rizičnijim aktivnostima pokazali asertivnijima, a Škrljak (2009) ističe kako su volonteri u rizičnijim aktivnostima emocionalno stabilniji od volontera koji sudjeluju u nisko rizičnim aktivnostima.

Altruizam se pokazao kao najizraženija faceta ličnosti na uzorku volontera. Ovakav rezultat nije neočekivan i zbog samog opisa osobe koja postiže visok rezultat na ovoj faceti, a koja pomaganje vidi kao samonagrađujuće i ispunjavajuće, te je sklona pomagati ljudima u potrebi. Umjetnički interesi, sljedeća najizraženija faceta, mogu upućivati na volontere koji vole sve vrste umjetnosti, ali se njome koriste i u svome radu. To može biti vezano uz vrstu volonterskih aktivnosti jer volonteri koji sudjeluju u ovom istraživanju uglavnom rade s djecom i mladima te se često od njih zahtijeva kreativnost u različitim aspektima, kao što su likovno, glazbeno, dramsko ili novinarsko izražavanje. Potrebna su dodatna istraživanja na razini faceta ličnosti kako bi se provjerilo jesu li altruizam i umjetnički interesi ključne uže dimenzije ličnosti koje razlikuju hrvatske volontere od populacije koja ne volontira ili možda jednako važnu ulogu imaju druge relativno izražene facete, poput pouzdanosti ili moralnosti. King i suradnici (2014) su pokazali da volonteri

postizu viši rezultat na skalama povjerenja, altruizma, pomirljivosti, asertivnosti, aktivnosti i pozitivnih emocija, te niži rezultat na skali traženja uzbuđenja. Elshaug i Metzger (2001) navode kako volonteri postizu više rezultate na facetama povjerenja, altruizma, suosjećanja, toplini i pozitivnim emocijama. S obzirom na vrijednosti Cohenova d izračunatog na temelju prosječnih rezultata našeg istraživanja te prigodnoga (ženskog) uzorka, čini se mogućim da facete altruizam, umjetnički interesi, pouzdanost i moralnost razlikuju volontere od ne-volontera.

Motivi razumijevanja, vrijednosti i poštovanja su najizraženiji motivi za volontiranje. Istraživanje Clarya i sur. (1998) prikazuje jednaku strukturu izraženih motiva, iako je poredak drugačiji, te su njihove prosječne vrijednosti nešto niže od onih koje su dobivene u ovom istraživanju. U obzir treba uzeti raspodjelu sudionika po spolu. Iako je u njihovu istraživanju broj ženskih sudionica dvostruko veći od muških sudionika, u ovom se istraživanju radi o sedam puta većem broju ženskih sudionica te je to moglo pridonijeti većim prosječnim rezultatima. Dodatna je razlika i prosječna dob sudionika. Volonteri u ovom istraživanju su u prosjeku mlađi ($M=25.03$) naspram prosječne dobi u istraživanju Clarya i suradnika (1998) ($M=40.90$). Istraživanja koja su uspoređivala motive mlađih i starijih volontera su pokazala da se njihovi motivi razlikuju u skladu sa samim značenjem motiva: dok su motivi razumijevanja, poštovanja i karijere važniji mlađim volonterima, kod starijih su oni zapostavljeni i do izražaja dolaze motivi vrijednosti i društva (Okun i Schultz, 2003). Uzevši u obzir da je većina volontera u ovom istraživanju studentske populacije, ovaj nalaz ne iznenađuje. Motivacija volontera u ovom istraživanju uglavnom proizlazi iz želje za stjecanjem novih iskustava i razvijanja raznih vještina, ali i iz altruistične brige za druge ljude. Kao što je već navedeno, nije provedeno mnogo istraživanja koja su ispitivala povezanost motiva za volontiranje i osobina ličnosti uz predviđanje motiva na temelju dimenzija ili faceta ličnosti. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da se značajan dio varijance većine motiva može objasniti na temelju dimenzija, odnosno faceta ličnosti.

Motiv zaštite se objašnjava kao motivacija za volontiranjem koja se javlja kod volontera radi smanjivanja osjećaja krivnje jer su sretniji od drugih, te kako bi pobjegli od vlastitih problema. Rezultati pokazuju da se osobinama ličnosti petofaktorskog modela objašnjava 17% varijance motiva zaštite, a značajnim se prediktorom pokazala dimenzija neuroticizma. Dakle, osobe koje postizu viši rezultat na dimenziji neuroticizma imaju izraženiji motiv zaštite. Ovakav rezultat nije u skladu s nalazima ranijih istraživanja. Međutim, s obzirom na opis ovog motiva, nije iznenađujuće što su manje emocionalno stabilne osobe ostvarile viši rezultat na motivu zaštite jer možda ponekad bježe od vlastitih problema kroz uključivanje u volonterske aktivnosti. Dodatnim se analizama na razini faceta uspijeva objasniti i veći postotak varijance ($\Delta R^2=.22$), te se dobiva detaljniji uvid u karakteristike ličnosti osoba kojima je važan motiv zaštite za volontiranje. Facete ličnosti petofaktorskog modela koje objašnjavaju ovaj motiv su: urednost, ranjivost, opreznost (negativno) i povjerenje (negativno). Prema tome, tipičan opis

karakteristika ličnosti volontera s izraženim motivom zaštite bi bio da su to osobe koje su emocionalno reaktivnije, koje se mogu ponašati impulzivno te koje ne vjeruju ljudima. S obzirom na količinu varijance motiva zaštite koju objašnjavaju dimenzije petofaktorskog modela i facete ličnosti, očito je da postoje dodatne varijable koje utječu na ovu vrstu motivacije volontera.

Altruistična briga za druge predstavlja motiv vrijednosti koji, prema nekim istraživačima (Clary i sur., 1998), čini ključnu razliku između volontera i nevolontera. Osobinama petofaktorskog modela ličnosti objašnjeno je 12% varijance motiva vrijednosti. Značajnim se prediktorom pokazala dimenzija savjesnosti. Dakle, osobe koje postižu viši rezultat na dimenziji savjesnosti imaju izraženiji motiv vrijednosti. Ovakav rezultat nije u skladu s nalazima istraživanja u kojem su se ugodnost i spol pokazali kao značajni prediktori, pri čemu žene imaju više izražen ovaj motiv za volontiranje od muškaraca (Carlo i sur., 2005). U obzir treba uzeti da postoje barem dvije važne razlike u strukturi uzorka između ovih dvaju istraživanja. U ovom se istraživanju radi samo o aktivnim volonterima, dok Carlo i sur. (2005) izvještavaju o 19% aktivnih volontera u uzorku, a preostalih 81% uzorka čine bivši i budući volonteri. Druga je važna razlika što u našem uzorku tek 12% uzorka čine muškarci, dok uzorak u istraživanju Carla i suradnika (2005) čini 44% muškaraca. Ako pretpostavimo da savjesnost upućuje na uspješnost u upravljanju vlastitim impulsima, dobiveni su rezultati mogući i logični. Detaljnijim se analizama na razini faceta uspjeva objasniti nešto veći dio varijance ($\Delta R^2=.25$) i identificirati specifične karakteristike ličnosti volontera koji su motivirani brigom za druge: ranjivost, težnja za postignućem i liberalizam (negativno). Konkretno bi opis takvog volontera uključivao preferenciju sigurnosti i stabilnosti kroz konformizam tradiciji i autoritetima, ali i težnju izvrsnosti s jasnim ciljem u životu. Iako je facetama ličnosti objašnjen veći postotak varijance ovog motiva u odnosu na dimenzije petofaktorskog modela, potrebna su dodatna istraživanja koja će pokazati što još utječe na ovakvu motivaciju, posebno iz razloga što je u prijašnjim istraživanjima ovaj motiv konzistentno najizraženiji među volonterima različite dobi.

Motiv karijere se tiče dobrobiti volontiranja vezanih uz karijeru, kao što je priprema za buduću karijeru ili održavanje vještina važnih za karijeru. Osobine petfaktorskog modela ličnosti objašnjavaju 18% varijabiliteta motiva karijere, a pritom su se ugodnost (negativno), savjesnost te dob (negativno), pokazali kao značajni prediktori. Dakle, osobe koje su mlađe, osobe koje postižu viši rezultat na dimenziji savjesnosti, te one koje postižu niži rezultat na dimenziji ugodnosti, imaju izraženiji motiv karijere. Kako se dob pokazala kao važan prediktor motiva karijere, možemo reći da su rezultati našeg istraživanja u skladu s mišljenjem dijela istraživača da se motivacija mijenja ovisno o trenutnim životnim zadacima (Snyder i Omoto, 2009), pri čemu neka istraživanja dodatno pokazuju da je dob negativan prediktor ovog motiva (Okun i Schultz, 2003), odnosno da u funkciji dobi motiv karijere postaje manje važan. U istraživanju koje se usmjerilo na odgovorno organizacijsko

ponašanje, koje se odnosi na pomažuće ponašanje u organizacijama kao što je dodatni posao ili pomaganje kolegama, a koje se zbog svog sadržaja povezuje s volontiranjem, istraživači su pretpostavili da se u podlozi takvih ponašanja nalaze slični motivi i osobine ličnosti kao i u volonterskim aktivnostima (Van Emmerik i sur., 2004). Uz otvorenost k iskustvu, upravo se savjesnost pokazala kao ključna za objašnjavanje volonterskoga i odgovornoga organizacijskog ponašanja, što može upućivati na sličnu motivaciju. Također Lodi-Smith i Roberts (2007) u svojoj metaanalizi potvrđuju da se u podlozi odgovornoga organizacijskog ponašanja i volonterstva nalazi savjesnost. Dodatnim je analizama, koje su uključivale facete ličnosti, objašnjeno 20% varijance motiva karijere, pri čemu su se dob (negativno), težnja za postignućem i suosjećajnost (negativno) pokazali kao značajni prediktori. Iz rezultata proizlazi da su osobe koje volontiranje vide kao priliku za razvijanje vlastitih mogućnosti vezano uz karijeru obično mlađe dobi, teže izvrsnosti i nisu toliko suosjećajne koliko racionalne.

Volontiranje s ciljem jačanja društvenih veza, upoznavanja novih ljudi ili pod utjecajem socijalnih normi, predstavljeno je kroz motiv društva. Rezultat koji smo dobili za motiv društva nije u skladu s hipotezom. Naime, osobinama petofaktorskog modela ličnosti ne može se objasniti značajan dio varijance ovog motiva. Kada smo u analizu kao prediktore uključili facete ličnosti, uspjeli smo objasniti značajan, ali skroman postotak varijance ($\Delta R^2=.05$), pri čemu se faceta altruizma pokazala granično značajnim prediktorom. Prema rezultatima istraživanja Okun i Schultz (2003) značajan je prediktor ovog motiva dob ispitanika, odnosno što su osobe starije, motiv društva više dolazi do izražaja. U ovom je istraživanju, iako statistički neznačajan, trend rezultata u obrnutom smjeru te motiv društva opada u funkciji dobi. U našem je uzorku udio volontera iznad 60 godina bio vrlo skroman, odnosno 0.6%, dok je u navedenom istraživanju taj postotak iznosio 38%. Iz ovakvih rezultata za motiv društva možemo samo zaključiti da osobe koje imaju ovakav motiv žele pomoći onima kojima je to potrebno, ali zbog niskog su postotka objašnjene varijance potrebna dodatna istraživanja, posebno sa starijim volonterima, koja će upotpuniti sliku o volonterima s ovim motivom.

Motiv razumijevanja je usmjeren na motivaciju volontera da doživi nova iskustva i da usavrši vlastita znanja i vještine. Osobinama se petofaktorskog modela ličnosti uspijeva objasniti 10% varijance ovog motiva, a značajnim su se prediktorima pokazali neuroticizam i savjesnost. Dakle, osobe koje postižu viši rezultat na dimenzijama neuroticizma i savjesnosti imaju izraženiji motiv razumijevanja. Kako je razumijevanje motiv koji je, slično motivu karijere, usmjeren na učenje volontera, kombinacija ovih dviju dimenzije ličnosti ne treba iznenaditi. Osobe koje su visoko na neuroticizmu mogu biti više zabrinute za svoju budućnost, te time i više usmjerene na dodatna usavršavanja kroz volontiranje, a savjesnost utječe na postizanje visokih ciljeva i njihovo ostvarivanje, što zajedno pridonosi objašnjavanju ovog motiva. Dodatnim analizama koje uključuju facete ličnosti uspijeva se objasniti 15% varijance motiva razumijevanja, pri čemu je

značajni prediktor faceta težnje za postignućem. U drugom je koraku hijerarhijske regresijske analize spol ostao značajan prediktor objašnjavajući samostalno dodatnih 11% varijance. Prema tome volonteri s izraženim motivom razumijevanja teže izvrsnosti i žele biti prepoznati kao uspješni u svom poslu, a ujedno su osobe ženskog spola sklonije imati ovaj motiv. No, treba uzeti u obzir mali broj muških sudionika u istraživanju koji je mogao imati utjecaj na ovaj rezultat, stoga su potrebna dodatna istraživanja sa spolno ujednačenom strukturom uzorka.

Posljednji je motiv koji smo pokušali objasniti na temelju dimenzija ličnosti motiv poštovanja, koji uključuje motivacijske procese koji se usmjeravaju na osobni rast i razvoj te razvijanje samopoštovanja. Osobinama petofaktorskog modela ličnosti objašnjeno je 12% varijance motiva poštovanja, a dimenzija neuroticizma se pokazala kao značajan prediktor. Dakle, osobe koje postižu viši rezultat na dimenziji neuroticizma imaju izraženiji motiv poštovanja. U tom je kontekstu moguće da su osobe koje su više na neuroticizmu usmjerene na vlastito poboljšavanje samopoštovanja i putem ovog motiva za volontiranje. U skladu s tim, neka su istraživanja pokazala kako su samopoštovanje i neuroticizam negativno povezani, odnosno osobe s visokim samopoštovanjem postižu niže rezultate na dimenziji neuroticizma (Robins, Tracy, Trzesniewski, Potter i Gosling, 2001). Moguće je da su neki sudionici u našem istraživanju zbog sniženog samopoštovanja usmjereni na bijeg od vlastitih problema, ali istovremeno osjetljivi na tuđe probleme. Dodatna analiza u kojoj su facete ličnosti korištene kao prediktori uspijeva objasniti 18% varijance, pri čemu su se kao značajni prediktori istaknule facete pouzdanost, ranjivost i opreznost (negativno). U drugom je koraku hijerarhijske regresijske analize spol ostao značajan prediktor objašnjavajući samostalno dodatnih 6% varijance. Rezultat o spolu kao značajnom prediktoru treba interpretirati sa zadržkom kao i kod prethodnog motiva, s obzirom na to da je broj osoba ženskog spola u uzorku višestruko veći u odnosu na broj muških ispitanika. Facete ličnosti koje objašnjavaju dio varijance motiva poštovanja upućuju na to da je ova motivacija karakteristična za volontere koji se pridržavaju svojih obaveza, ne promišljaju o svojim postupcima niti ih planiraju te se ne uspijevaju adekvatno nositi sa stresom. Međutim, ako uzmemo u obzir količinu objašnjene varijance, očito je da postoje dodatne varijable koje mogu objasniti ovu vrstu motivacije, a koje je potrebno istražiti.

Zaključno, na temelju osobina ličnosti petofaktorskog modela ličnosti objašnjen je značajan dio varijance pet od šest motiva za volontiranje. Udio objašnjene varijance varira od 10 do 18% na temelju širih osobina te od 5 do 25% na razini faceta, što nam govori da je izraženost motiva za volontiranje u velikoj mjeri određena djelovanjem drugih varijabli koje nisu ispitivane u ovom istraživanju. Rezultati ovog istraživanja nisu potvrdili hipotezu jer osobine ličnosti nisu objasnile značajan dio varijance motiva društva, ekstraverzija se nije pokazala kao značajni prediktor ni jednog motiva, a ugodnost se pokazala kao značajan prediktor jedino motiva karijere. Međutim, dobivene rezultate trebamo promatrati s

obzirom na kontekst, a to je kultura i vrijeme u kojem živimo, te s obzirom na specifičan uzorak volontera koji uglavnom čine studentice društvenih usmjerenja. Ako stavimo naglasak na kulturu, treba napomenuti kako u Hrvatskoj ne postoji socijalna norma volontiranja kao što je slučaj u zapadnim i baltičkim zemljama, a organizirano je volontiranje još uvijek nov pojam u našem društvu te često nailazi na neznanje što volontiranje zaista jest. U tom svjetlu treba promatrati upravo motiv društva koji je ostao neobjašnjen dimenzijama ličnosti, a za koji je upitno na koji se način manifestira u našoj kulturi. Treba obratiti pažnju i na vrijeme krize koje označava posljednjih nekoliko godina. Zajedno s činjenicom da nam je uzorak većinom studentski, ne treba čuditi da se neuroticizam pokazao kao dimenzija ličnosti koja je značajan prediktor za tri motiva. Moguće je da se dio varijance motiva kojeg objašnjava dimenzija neuroticizma sastoji od neizvjesne budućnosti te motivacija za volontiranjem proizlazi kao jedan od pokušaja, barem blage, kontrole nad budućim događajima. Međutim, takve je pretpostavke potrebno još dodatno istražiti. Osim neuroticizma, veliku ulogu u objašnjavanju većine motiva ima i savjesnost. Ponovno do izražaja dolazi specifičan uzorak volontera i njihov opis volonterskog posla, koji možemo kategorizirati kao brigu za druge ljude. Savjesnost, prema tome, predstavlja osobinu ličnosti koja je tražena i cijenjena među volonterima koji su uključeni u ovakve vrste aktivnosti. Takav se trend očituje i u daljnjim analizama kojima smo se koristili predviđajući motive na temelju faceta ličnosti, pri čemu se u pet od šest motiva istaknula barem po jedna faceta savjesnosti kao značajan prediktor motiva, što upućuje na važnost ove osobine ličnosti.

Istraživanja su pokazala da je motivacija za volontiranje multidimenzionalan konstrukt te da pojedini motivi (npr. vrijednosti) više dolaze do izražaja od drugih (npr. zaštita) (Clary i sur., 1998; Snyder i Omoto, 2009). S obzirom na kompleksnost konstrukata i ne-reprezentativnost ispitivanoga volonterskog uzorka, neopravdano je generalizirati rezultate ovog istraživanja na sve volontere u Hrvatskoj i govoriti o prototipskom profilu ličnosti i motivaciji volontera, ali svakako smo bliže toj definiciji, te smo uspjeli djelomično opisati volontere u području brige za druge ljude. U tom kontekstu treba uzeti u obzir i postojanje korelacija među motivima za volontiranje, koji predstavljaju neistraženo područje. Postoji i mogućnost da su se kod nekih motiva iste dimenzije i facete ličnosti pokazale značajnim prediktorima jer zahvaćaju dio dijeljene varijance motiva. Stoga su potrebna dodatna istraživanja koja će detaljnije istražiti i upotpuniti sliku o karakteristikama volontera.

Ograničenja i praktične implikacije

Unatoč činjenici da je ovo istraživanje omogućilo nove spoznaje u dosad neistraženom području odnosa osobina ličnosti i motiva za volontiranje, postoji nekoliko ograničenja ovog istraživanja. Prvi je uzorak, koji čine volonteri koji su

usmjereni na aktivnosti koje se tiču brige za druge ljude i većinom su ženskog spola i studentske populacije. Rezultate na ovom uzorku, bez obzira na vrijedne informacije koje smo saznali, ne možemo generalizirati na sve volontere. To nam potvrđuju i istraživanja koja su pokazala da se profil ličnosti kao i motivacija za volontiranje mogu razlikovati ovisno o vrsti volonterske aktivnosti (Bekkers, 2005; Wardell i sur., 2000). Iako rezultate možemo generalizirati barem djelomično na volontere u Hrvatskoj, nismo uspjeli zahvatiti sudionike iz svih većih gradova. Važan je ograničavajući faktor naših nalaza i činjenica da nismo imali kontrolnu skupinu s kojom bismo mogli usporediti dobivene rezultate. Iz tog razloga ne možemo pouzdano tvrditi postoje li, i ako da, koje su, razlike u ličnosti volontera u odnosu na reprezentativni uzorak ne-volontera. Profili ličnosti i vrste motiva za volontiranje o kojima smo saznali u ovom istraživanju ne moraju se nužno odnositi i na buduće volontere, stoga to može predstavljati problem u praktičnim implikacijama istraživanja.

Ograničenje vezano uz upitnik ličnosti je očito. Dužim upitnikom dobivamo više informacija i detaljniji uvid u ličnost na različitim razinama hijerarhije, ali dolazi do umora sudionika te je veća mogućnost nevaljanih odgovora. Važno je napomenuti i da ne postoje hrvatske norme za IPIP-300. To nam otežava tumačenje rezultata jer zahtijeva uključivanje kontrolne skupine u istraživanje, koju mi nismo bili u mogućnosti uključiti. Za korišteni upitnik volontiranja nemamo nikakve norme za populaciju u Hrvatskoj, pa je upitna njegova replikabilnost, te su potrebne dodatne validacije samog upitnika. Slično tome, idealno bi bilo da upitnik sadrži i pitanje otvorenog tipa u kojem sudionici mogu dodati motivaciju koja se eventualno ne nalazi u upitniku. Nažalost, zbog dužine cjelokupnog upitnika to u ovom istraživanju nije bilo moguće. S obzirom na to da su se sudionici samoprocjenjivali na upitnicima ličnosti i volontiranja, unatoč anonimnom prikupljanju podataka postoji mogućnost socijalno poželjnog odgovaranja. Na upitniku ličnosti je moguće da su se procjenjivali više na skalama koje su socijalno poželjne, kao što su ugodnost i savjesnost. Slično, na upitniku volontiranja sudionici su mogli davati neiskrene odgovore iz socijalno prihvatljivih razloga i tako postići više rezultate na motivu vrijednosti, a niže na motivu karijere. Na taj se način održava općeprihvaćena slika o volonterima kao izrazito altruističnima i bez motivacije koja bi upućivala na dobrobiti volontera koje oni dobivaju za sebe iz volontiranja, a koja realno postoji.

Iako su potrebna dodatna istraživanja koja će uključiti volontere koji sudjeluju u različitim aktivnostima, spoznaje ovog istraživanja mogu biti važne za buduću regrutaciju, ali i usavršavanje trenutnih volontera. Clary i suradnici (1998) su utvrdili da će osobe češće i duže volontirati ako su poziv za volontiranje i volonterski posao koji obavljaju u skladu s njihovom motivacijom. Ne treba zanemariti ni ličnost koja utječe na odabir volonterskih aktivnosti te koliko će volonteri zaista biti uključeni u samo volontiranje (Elshaug i Metzger, 2010; Lodi-Smith i Roberts, 2007). Nesumnjivo je da bi takva istraživanja koristila, u prvom

redu, organizacijama kojima su potrebni volonteri, a kasnije i u sastavljanju opisa volonterskih pozicija. Slično analizi posla koja je karakteristična za profitne tvrtke, neprofitne organizacije trebaju sastaviti opise volonterskih pozicija za svoje volontere. Premda neprofitne organizacije imaju različite potrebe i obavljaju različite poslove, tipičan opis obično uključuje sljedeće: 1) naziv volonterske pozicije; 2) mjesto rada; 3) svrhu volontera/ke; 4) opis poslova volontera/ke; 5) potrebne kvalifikacije volontera/ke; 6) potrebnu predanost; 7) opis edukacije koju će dobiti volonter/ka; 8) dobrobiti za volontera/ku; 9) praćenje rada i evaluacija; 10) naknadu troškova i ciljani broj volontera/ki; 11) koordinator volontera/ki i njegov/njezin kontakt. Rezultati ovoga istraživanja mogu biti okvir za utvrđivanje motiva volonterskoga angažmana, koji je potom moguće uskladiti s edukacijama koje volonter/ka dobiva te s dobrobitima za volontere koju mogu dobiti od neprofitne organizacije i samog volontiranja. Kako je sljedeći logičan korak u regrutaciji volontera poziv na volontiranje, moguće je osmisliti efikasne persuazivne poruke u skladu s profilom ličnosti i motivacijom volontera na koje je organizacija usmjerena. Posredno, usklađivanje ličnosti i motivacije volontera sa zadacima koje obavljaju dovodi do većeg zadovoljstva volontera i duljeg ostanka u organizaciji. Osim toga, organizacije mogu primijeniti upitnik volontiranja na svojim volonterima kako bi se upoznali s njihovom motivacijom te sukladno tome organizirali njihove aktivnosti i usavršavanje. Ovo se ne mora nužno odnositi na organizacije koje su usmjerene na brigu za druge ljude, nego i na sve neprofitne organizacije čiji rad u velikoj mjeri ovisi o volonterima. Na široj društvenoj razini ovo istraživanje podiže svijest o važnosti volontiranja te utječe na bolje razumijevanje volontera. U kontekstu istraživanja prosocijalnog ponašanja, rezultati upotpunjuju sliku volonterstva kao organiziranoga, dugoročnoga i planiranoga ponašanja te dobivamo više informacija o psihološkim konstruktima koji mogu igrati važnu ulogu u pojavi takvog ponašanja.

Literatura

- Begović, H. (2006). *O volontiranju i volonterima/kama*. Zagreb: Volonterski centar.
- Bekkers, R. (2005). Participation in voluntary associations: Relations with resources, personality, and political values. *Political Psychology*, 26, 439-454.
- Carlo, G., Okun, M.A., Knight, G. i de Guzman, M.R. (2005). The interplay of traits and motives on volunteering: Agreeableness, extraversion and prosocial value motivation. *Personality and Individual Differences*, 38, 1293-1305.
- Clary, E.G., Snyder, M., Ridge, R.D., Copeland, J., Stukas, A.A., Haugen, J. i Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1516-1530.

- Claxton-Oldfield, S. i Banzen Y. (2010). Personality characteristics of hospice palliative care volunteers: The "big five" and empathy. *The American Journal of Hospice and Palliative Care*, 27, 407-412.
- Claxton-Oldfield, S., Claxton-Oldfield, J. i Paulovic, S. (2013). Personality traits of British hospice volunteers. *The American Journal of Hospice and Palliative Care*, 30, 690-695.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112, 155-159.
- Costa, P.T. i McCrae, R.R. (1987). Validation of the Five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 81-90.
- Elshaug, C. i Metzger, J. (2001). Personality attributes of volunteers and paid workers engaged in similar occupational tasks. *The Journal of Social Psychology*, 141, 752-763.
- Fletcher, T.D. i Major, D.A. (2004). Medical students' motivations to volunteer: An examination of the nature of gender differences. *Sex Roles*, 51(1-2) 109-114. doi: 10.1023/B:SERS.0000032319.78926.54
- Forčić, G. (2007). *Volonterstvo i razvoj zajednice: Sudjelovanje građana u inicijativama u zajednici, istraživanje uključenosti građana u civilne inicijative u zajednici kroz volonterski rad*. Rijeka: Udruga za razvoj civilnog društva SMART.
- Goldberg, L.R. (1999). A broad-bandwidth, public-domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models. U: I. Mervielde, I.J. Deary, F. De Fruyt i F. Ostendorf (Ur.), *Personality psychology in Europe* (str. 7-28). Tilburg, The Netherlands: Tilburg University Press.
- International Personality Item Pool – IPIP (2001). *A scientific collaboratory for the development of advanced measures of personality traits and other individual differences*. Preuzeto s <http://ipip.ori.org/>
- Jerneić, Ž., Galić, Z., Parmač Kovačić, M., Tonković, M., Prevendar, T., Bogdanić, A. i Zlatar, A. (2010). *Ličnost i radno ponašanje: Priroda i mjerenje socijalno poželjnog odgovaranja*. Zagreb: FF Press.
- Jerneić, Ž., Galić, Z. i Parmač, M. (2007). *Prijevod i adaptacija upitnika International Personality Item Pool – IPIP-300 autora L. R. Goldberga*. Zagreb: Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
- King, H.R., Jackson, J.J., Morow-Howell, N. i Oltmanns, T.F. (2014). Personality accounts for the connection between volunteering and health. *Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 63, 64-72. doi:10.1093/geronb/gbu012
- Larsen, R.J. i Buss, D.M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Lodi-Smith, J. i Roberts, B.W. (2007). Social investment and personality: A meta-analysis of the relationship of personality traits to investment in work, family, religion, and volunteerism. *Personality and Social Psychology Review*, 11, 68-86.
- Mažar, J. (2011). *Osobine ličnosti adolescenata volontera i ne-volontera*. (Neobjavljeni diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb.

- Miljković, D. i Rijavec, M. (2009). Pristupi ostvarenju sreće, motivi za volontiranjem i psihološka dobrobit volontera. U: I. Jerković (Ur.), *Current trends in psychology* (str. 16-18). Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Odsek za psihologiju.
- Ministarstvo socijalne politike i mladih (2014). *Izješća organizatora volontiranja 2013*. Preuzeto s: http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/udruga_humanitarna_pomoc_i_volonterstvo/volonterstvo/izvjescja_organizatora_volontiranja_2013.
- Mitchell, C.W. i Shuff, I.M. (1995). Personality characteristics of hospice volunteers as measured by Myers-Briggs Type Indicator. *Journal of Personality Assessment*, 65, 521-532.
- Mlačić, B., Milas, G. i Kratochvil, A. (2007). Adolescent personality and self-esteem – an analysis of self-reports and parental-ratings. *Društvena istraživanja*, 87-88, 213-236.
- Narodne novine (2013). *Zakon o volonterstvu*. Zagreb: Narodne novine, br. 58, str. 361. Preuzeto s http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_02_22_361.html
- Niškanović, J., Niškanović, M. i Đumić Jurić-Marijanović, I. (2011). *Prosocialna dimenzija volontiranja u Bosni i Hercegovini*. Banja Luka: Grafopapir d.o.o.
- Okun, M.A. i Schultz, A. (2003). Age and motives for volunteering: Testing hypotheses derived from socioemotional selectivity theory. *Psychology and Aging*, 18, 231-239.
- Penner, L.A. (2002). Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism: An interactionist perspective. *Journal of Social Issues*, 58, 447-467.
- Pribolšan, M. (2013). *Povezanost osobina ličnosti, preuzimanja rizika na bihevioralnom zadatku i rizičnih ponašanja*. (Neobjavljeni diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb.
- Robins, R.W., Tracy, J.L., Trzesniewski, K., Potter, J. i Gosling, S.D. (2001). Personality correlates of self-esteem. *Journal of Research in Personality*, 35, 463-482.
- Snyder, M. i Omoto, A.M. (2009). *Who gets involved and why? The psychology of volunteerism*. U: E.S.C. Liu, M.J. Holosko i T.W. Lo (Ur.), *Youth empowerment and volunteerism: Principles, policies and practices* (str. 3-26). Hong Kong: City University Press of Hong Kong.
- Škrljak, M. (2009). *Ličnost i traženje uzbuđenja kod volonterskih skupina visoke i niske rizičnosti*. (Neobjavljeni diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu, Studij psihologije na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Tonković Grabovac, M., Jerneić, Ž. i Galić, Z. (2012). The effects of faking on the construct validity of personality questionnaires: A direct faking measure approach. *Psychological Topics*, 21, 455-472.
- Van Emmerik, I.H., Jawahar, I.M. i Stone, T.H. (2004). The relationship between personality and discretionary helping behaviours. *Psychological Reports*, 95, 355-365.
- Wardell, F., Lishman, J. i Whalley, L.J. (2000). Who volunteers? *British Journal of Social Work*, 30, 227-248.

- Widjaja, E. (2010). *Motivation behind volunteerism*. Završni rad. Claremont: Psychology Department, Claremont McKenna College.
- Zrinščak, S., Lakoš, I., Handy, F., Cnaan, R., Brudney, J.L., Haski-Leventhal, D., Holmes, K. i Hustinx, L. (2012). Volontiranje studenata u Zagrebu u komparativnom kontekstu. *Revija za socijalnu politiku*, 19, 25-48.
- Žitnik, E., Barbarić, Đ., Milinković, D. i Ivelja, N. (2007). *Volontiranje: Stavovi i praksa; rezultati istraživanja*. Split: Udruga MI i Udruga Most.

Personality Traits and Motives for Volunteering

Abstract

The aim of this study was to test the possibility of predicting volunteer motives based on five-factor model of personality in a sample of 159 volunteers from Zagreb, Osijek and Split. Data was collected using IPIP-300 personality questionnaire and Volunteer Functions Inventory. Results indicate that Croatian volunteers are agreeable, conscientious, altruistic, dutiful, and moral persons with artistic interests. Their most salient motives for volunteering are understanding and values. Hierarchical regression analysis confirmed that the five-factor model personality traits independently predict 17% of protective motive variance, 12% of values motive, 18% of career motive, 10% of understanding motive, and 12% of enhancement motive. Social motive was not explained by personality traits.

Keywords: volunteers, volunteering, personality traits, volunteer motivation

Rasgos de personalidad y motivos para el voluntariado

Resumen

El objetivo de esta investigación fue comprobar la posibilidad de predicción de motivos para el voluntariado basándose en los rasgos de personalidad del modelo de los cinco grandes en la muestra de voluntarios en Croacia. En la investigación participaron 159 voluntarios de Zagreb, Osijek y Split. Los datos fueron obtenidos por el test de personalidad IPIP-300 y el Cuestionario de voluntariado. Los resultados de esta investigación demuestran que los voluntarios en Croacia normalmente son personas agradables, concienzudas, altruistas, seguras y morales, y también personas con una gama amplia de intereses artísticos, cuyos motivos dominantes para el voluntariado son comprensión y valores. Con el análisis de la regresión jerárquica se comprobó que los rasgos del modelo de los cinco grandes explican individualmente el 17% de la varianza del motivo de protección, 12% del motivo de valor, 18% del motivo de carrera, 10% del motivo de comprensión y 12% del motivo de respeto, pero no permiten predecir el motivo de compañía.

Palabras claves: voluntarios, voluntariado, rasgos de personalidad, motivos para el voluntariado

Primljeno: 18.12.2014.